

Kroniek

C. van Dijk

Onvanzelfsprekend

In het weekblad *De Reformatie* van 5 september jongstleden schreef ds. J.H.F. Schaeffer een lezenswaardig artikel onder de titel ‘Niets spreekt vanzelf’.

Hij doet daarin de observatie dat allerlei vragen in ons midden gesteld worden die vroeger niet aan de orde kwamen. En ook gedragingen die we voorheen niet zagen, komen voor.

Voorbeelden: jonge ouders die niet overtuigd zijn van de roeping hun kind te laten dopen. Op zondag op vakantie gaan, verzoeken om ziekenzalving, de roep om de vrouw in het ambt. Over allerlei uiteenlopende onderwerpen is een set van overtuigingen die we vroeger hadden, onvanzelfsprekend geworden. Alles moet verdedigd, toegelicht, opnieuw doordacht en doorgesproken worden.

Gevoelscultuur

De oorzaak van deze verandering wordt door ds. Schaeffer gezocht in de gevoelscultuur. Die kwam in de plaats van de eenstemmigheid die heerste in de afgelopen zestig jaar. Er was een gezamenlijk gedragen overtuiging, die tot uiting kwam in meer uniform gedrag en opvattingen. Wie er anders over dacht, vertrok. En dat is vandaag de dag anders. Hij pleit ervoor de gevoelscultuur serieus te nemen. Dus niet weg te zetten met een snelle beoordeling: ‘Wie zich laat drijven door gevoel en beleving zit fout. Gedraag je aangepast.’

Zijn artikel is een goede bijdrage voor me geweest om me meer bewust te maken van de feitelijkheid van de gevoelscultuur. Dat wat goed voelt, is voor velen de motor achter hun gedragingen en overtuigingen. Het is nauwelijks te relativiseren. Goed is wat goed voelt. De achtergrond daarvan wordt gevormd door postmodernisme, individualisme en secularisatie. We hebben het meer gehoord. Maar realiseren we het ons genoeg in de praktijk?

Ikzelf adem ook in dat klimaat. De kerk opereert in dat klimaat. Daar opent ds. Schaeffer ons (opnieuw?) de ogen voor. Als ik verderop in deze kroniek eens een kritische opmerking maak, moet het gelezen worden tegen de achtergrond van de *waardering* voor deze dappere poging om de eigen tijd met zijn uitdagingen en probleemvelden ten volle serieus te nemen. De bedding voor het spreken van de kerk wordt gevormd door de gevoelscultuur: dat geldt voor missionair spreken, maar evengoed voor het spreken binnen de kerk, aan het adres van jong en oud.

Collega Schaeffer wil de gevoelscultuur niet kritiekloos aanvaarden. Hij wil haar wel volledig serieus nemen. En dat levert een spanning op. Een spanning die ik in zijn artikel proef. De voorzichtige vraag die ik in het midden leg is: Loopt hij bij al zijn goede bedoelingen niet het gevaar dat de aanvaarding het wint van de kritiek? Moet je ook als kerk niet er soms ‘eenvoudig’ voor kiezen je eigenheid te bewaren door het Woord van God als gezaghebbend te bedienen, ook als je dat niet zo kunt snijden dat het voor ons gevoel en voor onze beleving plausibel wordt?

Hoe we de dingen zeggen

Nader Bekeken oktober 2009
Kroniek – C. van Dijk

Schaeffer schrijft: 'Hoe we de dingen zeggen, zal veranderen.' Hij illustreert dat met een aantal voorbeelden. Het eerste heeft betrekking op het huwelijk.

'Gods verbod op echtscheiding herhalen, heeft slechts beperkte waarde. Minstens zo belangrijk is het om te laten zien dat je pas echt gelukkig kan zijn in relaties wanneer je accepteert dat het uithouden van pijn en lijden daar onlosmakelijk bij horen. "Moeite en verdriet zullen de gehuwden niet bespaard blijven." Maar dat hoeft niet te betekenen dat je ongelukkig bent. Hoeveel kunnen niet uit eigen ervaring(!) vertellen dat een crisis hun relatie (ook die met God) verstevigd heeft? Hoe je iets voelt mag een belangrijke rol spelen in je presentatie van het christelijk geloof. Omdat geloof nu eenmaal iets met je gevoel doet – gelukkig wel!'

Ds. Schaeffer zegt dus naar eigen zeggen hetzelfde, maar dan anders. God heeft een afkeer van de echtscheiding. In de verkondiging krijgt de ervaring een plaats, namelijk de ervaring dat door een crisis heen het huwelijksleven verdiept en versterkt kan worden. En die ervaring kan hedendaagse mensen, mensen die leven bij ervaringen, mensen van de gevoelscultuur, het best overtuigen af te zien van een echtscheiding en in geloof te gaan voor herstel.

Ik vraag me af hoe overtuigend dat is. Meer nog, ik vraag me af hoe normatief dat is. Een verhaal over een wonderlijk herstel van een huwelijksrelatie, is dat een preek over het gegeven dat de Here de echtscheiding niet wil? De autoriteit van de verkondiging heeft te maken met de autoriteit van Gods spreken, niet van de overtuigingskracht van het verhaal. Je kunt altijd zeggen: Ja, dat is bij hen gebeurd. Maar bij mij gebeurt dat niet. 'Er was eens een echtpaar bij wie het allemaal weer goed gekomen is' kan in jouw huwelijksnood op je overkomen als een sprookje. En meer gezag heeft het op zichzelf ook niet.

Wat we zeggen

Volgens mij gaat deze manier van zeggen op den duur ook de inhoud van wat je zegt, meebepalen. Gods verbod op echtscheiding moet je laten zien tegen de achtergrond van heel Gods Woord. Zijn trouw aan zijn ontrouwe verbondspartner, de beloften die Hij geeft bij trouw.

Ik heb lang zitten aankijken tegen de volgende zinsnede: 'dat je pas echt gelukkig kunt zijn in relaties wanneer je accepteert dat het uithouden van pijn en lijden daar onlosmakelijk bij horen'.

Daar herken ik de tonen van het huwelijksformulier in: we trouwen na de zondeval, "als gevolg van de zonde zullen zorg, moeite en verdriet de gehuwden niet bespaard blijven". Maar wie blijmoedig zijn kruis draagt, ook in zijn huwelijk als dat moet, zal daar door de Here voor worden beloond.

Maar wanneer je het in termen van de menselijke beleving formuleert, zit er het gevaar in dat het afvlakt tot heel iets anders. "Je kunt pas echt gelukkig zijn in relaties wanneer je accepteert dat het uithouden van pijn en lijden daar onlosmakelijk bij horen". Ik geloof dat we voor een groter geluk zijn gemaakt dan het 'geluk' van het aanvaarden van lijden en pijn. Dat is hoogstens zo in het 'nog niet' van vandaag, zuchtend met heel Gods schepping, in hoop. Maar maak van die nood geen deugd. Waarbij geluk niet zonder pijn kan, en licht niet zonder donker, en bloei niet zonder verval. Dat soort redeneringen zijn niet christelijk. Dat zal Schaeffer ook niet bedoelen. Maar een redeneren vanuit de beleving is kwetsbaar voor dat

soort misverstanden. Het klinkt namelijk in een wereld waar dat soort geluiden veel klinken als een manier waarop de seculiere mens probeert te *dealen* met het lijden in de wereld.

God is uit op pure, heilige, toegewijde relaties. Hij is uit op een volmaakt huwelijk van Hemzelf met zijn bruid, de gemeente. En wij mogen in onze kleine huwelijkes dat grote huwelijk afbeelden. En Hij heeft ons, zijn ontrouwe bruid, nooit de laan uitgestuurd. En daarom is het breken van een huwelijksband iets waar de Here een afschuw van heeft.

Ds. Schaeffer zegt dat niets vanzelfsprekend is. Dat moet betekenen dat Gods Woord moet spreken. Ook en vooral als onze ervaring dat Woord tegenspreekt. Dan is de taal van de Bijbel onvanzelfsprekend. Niet zomaar met ervaring te staven, maar daarom met niet minder autoriteit te verkondigen.

Een ander voorbeeld is dat van schepping en evolutie. Ds. Schaeffer haalt het aan om de aandacht te vragen voor 'de focus van bijbellezen'.

We herhalen in de discussie over evolutie een schepping te vaak dat de Bijbel God vaak aanduidt als de Schepper van hemel en aarde. Dat overtuigt geen evolutionist. Het moet gaan over het achterliggende: dat de Here te vertrouwen is. 'Hij die alles geschapen heeft zal ook jouw en mijn leven leiden.'

Dat wordt uitgesproken aan het begin van iedere kerkdienst in het votum: 'Onze hulp is in de naam van de HEER die hemel en aarde gemaakt heeft.' Zo kun je God beleven als je Schepper, waar je gevoelens van onrust, angst en geluk zich naar richten.

Daar richt hij terecht onze aandacht op. Het geloof in de schepping hoeven we niet als een zwerfsteen te slikken. Nee, het heeft betekenis voor heel ons bestaan. Voor ons vertrouwen en hopen.

Maar dat hangt toch in de lucht als je dat niet aan de stevige haak kunt ophangen van God die hemel en aarde schiep? Anders blijft er niet meer over dan een dierbare zin, die nergens op gebaseerd is.

'De machtige Schepper is om zijn Zoon Christus ook mijn Vader.' Dat klinkt een heel stuk gevoeliger, het staat meer op betrekkingniveau dan: 'God heeft hemel en aarde geschapen.' Maar dat betrekkingniveau heeft geen inhoud als die uitspraak over de machtige Schepper eigenlijk nergens over gaat. We mogen laten zien dat het geloof in de Here als Schepper bijdraagt aan de rust en de zekerheid van een gelovige. Dat het functioneel is. Maar daarin gaat de betekenis van het feit dat we geschapen zijn, niet op.

Wanneer onze bijbelomgang bepaald moet worden door dat betrekkingniveau, dan kunnen we wel eens met een Bijbel komen te zitten waarbij we van grote delen moeten zeggen: 'Daar heb ik niet zoveel mee.' Maar dat heeft toch geen kracht van argument?

Ons hart

Ds. Schaeffer schrijft: 'Deze omgang met de Bijbel zoekt ook steeds naar ons hart. Omdat in het hart de beslissingen van de mens vallen.'

Daar herken ik in hem de herder die het hart van de hedendaagse mens zoekt met de boodschap van de Here. Telkens op zoek naar wegen om met die reddende woorden van de Here mensen in hun bestaan te raken, in de diepte van hun hart.

Tegelijk heb ik steeds meer leren inzien dat het mensenhart niet zomaar voor ons bereikbaar is. Het is een Godswonder als mensenharten open gaan voor het evangelie in zijn consequenties. Daar zit het geheim van de Heilige Geest achter.

Dat hart van mensen is een wonderlijk ding. De bijbel schrijft het ook nog eens de eigenschappen van onbetrouwbaarheid en onverbeterlijkheid toe (Jer. 17: 9) Dat moet ons ervoor waarschuwen te menen dat we dat hart kunnen bespelen.

De benadering van Schaeffer heeft in zich de suggestie dat deze op 'gevoelige' communicatie gerichte benadering meer op het hart gericht is dan een benadering vanuit de norm die God stelt. En dat gaat me, bij alle sympathie voor de pogingen van Schaeffer, toch net iets te ver. Het hart in de Bijbel is echt iets anders dan ons gevoel. Als God ons hart zoekt, dan moeten we geen aanleiding geven dat te versmallen tot: dat wat in onze beleving functioneel is.

Ons hart, dat is de plek waar de beslissingen vallen. Daar speelt ons gevoel een rol bij. Maar ook onze wil, we kiezen. Hart is niet hetzelfde als het gemoed, het religieuze of ethische gevoel. Als God ons vraagt om Hem ons hart te geven, dan gaat het om heel ons leven. Inclusief ons gevoel. Dan gaat het om discipline, leerling van Christus zijn. En in dat verband het aandurven om je gevoel onder kritiek te laten stellen.

Laten we ook als kerk in ons spreken dat vrijmoedig blijven doen. Zo wint de Here harten.

Afgesloten 1 oktober 2009.